

Список використаних джерел

1. Громадська участь у творенні та здійсненні державної політики / Е. А. Афонін, Л. В. Гонюкова, Р. В. Войтович та ін.]. – Київ: Центр сприяння інституційному розвитку державної служби, 2006. – 160 с. – (Бібліотека молодого державного службовця). // *Hromads'ka uchast' u tvorenni ta zdiysnenni derzhavnoyi polityky* / E. A. Afonin, L. V. Honyukova, R. V. Voytovych ta in.]. – Kyiv: Tsentr spryannya instytutsiynomu rozvytku derzhavnoyi sluzhby, 2006. – 160 s. – (Biblioteka molodoho derzhavnoho sluzhbovtvtsya).
2. Костенок І. В. Громадянська активність на місцях як один з індикаторів інтенсивності муніципальних процесів: український вимір / І. В. Костенок // *Kostenok I. V. Hromadyans'ka aktyvnist' na mistyakh yak odyn z indykatoriv intensyvnosti munitsypal'nykh protsesiv: ukrayins'kyu vymir* [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=534>.
3. Коэн Д. Л., Арто Э. Гражданское общество и политическая теория / Д. Л. Коэн, Э. Арто. – М.: Изд-во «Весь мир», 2003. – С.28–29. // *Kojen D. L., Arto Je. Grazhdanskoe obshhestvo i politicheskaja teorija* / D. L. Kojen, Je. Arto. – M.: Izd-vo «Ves' mir», 2003. – S.28–29.
4. Ткаченко І. Громадянське суспільство і Європейський Союз: функціонування й співпраця / І. Ткаченко // *Tkachenko I. Hromadyans'ke suspi'l'stvo i Yevropeys'kyu Soyuz: funktsionuvannya yu spivpratsya* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/4544/>.
5. Acik–Toprak N. Civic Engagement in Europe: A Multilevel Study of the Effect of Individual and National Determinants on Political Participation, Political Consumerism and Associational Involvement / Necla Acik–Toprak [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.escholar.manchester.ac.uk/uk-ac-man-scw:94093>.
6. Civil society and governance in Europe: From national to international linkages / [ed. by W. A. Maloney, J. W. Van Deth]. – Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2008. – 288 p.
7. Civil society aspects in the discussion on the EU Constitutional Treaty / [Project Coordinator T. Hořejšová] // EUROPEUM – Institute for European policy [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.europeum.org/doc/publications/Civil_Society_Aspects.pdf.
8. Cooperation with civil society // European Union EXTERNAL ACTION: Foreign policy: Protecting human rights worldwide [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eeas.europa.eu/human_rights/cooperation_with_ngo/index_en.htm.
9. Europe for Citizens – Democratic engagement and civic participation [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://eacea.ec.europa.eu/europe-for-citizens/strands/europe-for-citizens-democratic-engagement-and-civic-participation_en.
10. Non-governmental organizations // European Commission: Employment, Social Affairs & Inclusion [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=330>.
11. Putnam H. Representation and Reality / H. Putnam. – Cambridge: MIT Press, 1988. – 155 p.
12. The role of civil society in EU integration processes: Real engagement through effective involvement // A collection of Conference speeches, Yerevan, 22–23 November 2012 / Visegrad Fund. – Yerevan: International Center for Human Development, 2012. – 80 p.

Mikheichenko M. A., candidate of political sciences, associate professor, International relations department of Oles Honchar Dnipro National University (Ukraine, Dnipro), marinacvetaeva1@gmail.com

Civic engagement as a factor of development of contemporary international relations

The features of civic engagement as a factor of contemporary international relations development are defined. It is proved the importance of involving citizens to political participation processes at the international level. It is noted that the process of civil engagement in international politics level could be defined as a process that reveals the essence of the phenomenon of political citizenship, regardless of the sphere of its manifestation. The peculiarities of civil engagement as a new resource of influencing world politics are disclosed. Attention is focused on the fact that it is reasonable to start with the national practice of the EU, which include developed common legal framework as to self-governing political actions to the wider range of members of the European community.

Keywords: civic engagement, contemporary international relations, non-state actors, international political activity, social movements, public coalitions.

* * *

УДК 323.2:323.39

Хорішко Л. С.,
кандидат політичних наук, доцент кафедри
політології, Запорізький національний університет
(Україна, Запоріжжя), lilia_khorishko@ukr.net

ПОЛІТИЧНА ЕЛІТА ЯК СУБ'ЄКТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ В КОНЦЕПЦІЇ С. ХАНТІНГТОНА

Основна мета даного дослідження – визначення ролі еліти як суб'єкта модернізації, що представлена в концепції С. Хантінгтона. Він зробив значний внесок у розвиток процедурного підходу в дослідженні ролі еліт в процесах політичної модернізації, акцентуючи увагу на необхідності вивчення еліти як політичного інституту. Даний інститут в силу свого структурно-функціонального та ресурсного потенціалу здатен ініціювати та реалізовувати на практиці модернізаційні проекти. Успішність політико-модернізаційної діяльності дозволяє формувати високий рівень суспільного консенсусу та забезпечувати стабільність функціонування політичної системи.

Вченим виділені конкретні моделі поведінки еліти в процесах модернізації та проаналізовані форми її практичної діяльності. Порівняльний аналіз даних форм дозволив визначити основні способи діяльності революційної та реформаторської еліти. Саме вона характеризується відповідним рівнем інституціоналізації, що проявляється в усвідомленні необхідності змін, високому рівні професіоналізму при цілепокладанні, виборі технологій модернізаційно-перетворюючої діяльності, прогнозуванні можливих її наслідків.

Ключові слова: політична еліта, політичний інститут, політична модернізація, політична система.

Процес модернізації політичної системи відбувається згідно визначеної процедури, наявних цілей та завдань. Змістовне навантаження даних цілей обумовлюється актуальними потребами та інтересами суспільства, а тому передбачає наявність відповідної діяльності політичних суб'єктів. Вони реалізують на практиці програми модернізаційного розвитку, задовольняючи тим самим власні потреби результатами даної діяльності. Функціональний потенціал дозволяє політичній еліті бути ініціатором інноваційних ідей щодо реформування політичної системи, використовуючи при цьому технології модернізації політичної системи. Це актуалізує потребу дослідження еліти як суб'єкта модернізації політичної системи.

В політичній науці сформувалися структурний (Г. Алмонд, Р. Даль, Л. Пай) та процедурний (Х. Лінц, А. Пшеворський, С. Хантінгтон) підходи в дослідженні суб'єктності еліти в процесах модернізації [1; 2]. Перший орієнтований на аналіз соціально-економічних, політико-культурних передумов, що сприяють чи заважають становленню в конкретній політичній системі демократичних інститутів, правил взаємодії між суб'єктами діяльності в умовах модернізації. Другий – акцентує увагу на процедурі, технологічному інструментарію, що використовується обмеженим колом суб'єктів, які виступають ініціаторами здійснення політико-модернізаційної діяльності. Метою даної наукової розвідки є дослідження ролі еліти як суб'єкта модернізації, що представлена в концепції С. Хантінгтона.

Досліджуючи процеси політичної модернізації, С. Хантінгтон розглядав їх крізь призму зіткнення восьми світових цивілізацій, що характеризуються різним набором політико-культурних, релігійних, соціально-економічних відмінностей. Акцентуючи своє дослідження на західній цивілізації, вчений прийшов до висновку, що саме вона, в силу набору відповідних якостей (антична спадщина, християнська релігія, поділ сфер впливу релігії та політики, верховенство права, наявність представницьких органів влади, плюралізм думок), може вважатися своєрідним еталоном. «Жоден з цих факторів

не був унікальним для Заходу. Однак, саме їх поєднання було унікальним, що сформувало його відмінні риси. Ці концепції, прийнятні практики, суспільні інститути більшою мірою були розповсюджені саме на Заході. Вони і дали можливість набути унікальності саме Заходу і дозволили відігравати провідну роль, як у власній модернізації, так і всього світу» [4, с. 101].

Процес модернізації являється багатостороннім явищем, оскільки охоплює весь комплекс змін пов'язаних із світоглядом та поведінкою людей. Засвоєння модерних цінностей сприяє еволюції світогляду окремої особистості від визнання лояльності певним цінностям груп інтересів до відповідного рівня культурно-національної ідентифікації та розуміння необхідності змін заради ефективного розвитку політичної системи в цілому. Водночас, в даних умовах неодмінно будуть виникати конфлікти між прихильниками традиційних та модерних цінностей, як на рівні груп інтересів, так і на рівні політичних еліт. У цьому контексті вчений аналізує основні моделі поведінки еліти в умовах модернізації політичної системи:

1) «відторгнення», тобто діяльність правлячого класу зосереджується на політиці ізоляції від будь-яких впливів зовнішнього середовища та недопущення розповсюдження і засвоєння модерних цінностей. До середини XIX століття прикладом були Японія або Китай як виразники політики «Серединної держави», що займає домінуючу позицію над іншими;

2) «кемалізм», тобто політична еліта виступає ініціатором здійснення кардинальних модернізаційних змін, що передусім пов'язані із засвоєнням модерних цінностей, культури та нівелюванням тих традицій, що протирічать чи заважають поступальному руху реформ. Яскравим прикладом виступає Туреччина часів Ататюрка;

3) «реформізм», що пов'язаний із спробами поєднання модернізації з національно-культурними цінностями, спираючись на традиційні політичні інститути та суспільну структуру. Дана модель виявилася найбільш дієвою для більшості еліт держав, що розвиваються;

4) «тупиковий варіант реагування», передбачає реалізацію політики відмови від модернізації, але сприйняття правлячою елітою модерних цінностей та визначеного ними способу життя. Прикладом можуть бути певні держави Африки [4, с. 102–106].

Реалізація певних моделей поведінки політичної еліти може відбуватися двома шляхами: революційним (передбачає швидкий сценарій реалізації змін керівництва, політичних інститутів, системи цінностей, що може передбачати застосування насильства) та реформаторським (поступова реалізація змін на практиці). Дієві реформи пов'язані із реалізацією таких змін політичної системи, за яких влада привілейованих груп суспільства зменшується на користь розширення прав, свобод та практик непривілейованої меншості. В іншому випадку мова йде не про реформи, а процеси консолідації. Можна виділити наступні особливості діяльності революційно орієнтованої політичної еліти:

1) поляризація та драматизація політичної сфери навколо жорсткої дихотомії «прогрес» чи «реакція», зведення великої кількості протиріч до єдиного протистояння;

2) домінування жорстких способів та методів впровадження політичних рішень, посилення поляризації суспільних груп та використання їх інтересів,

потреб, проявів емоційної поведінки з метою досягнення власних поставлених цілей та завдань;

3) орієнтованість на будь-які соціально-політичні зміни без врахування їх наслідків;

4) відсутність високого рівня професіоналізму в політичній сфері.

У цьому контексті, слід говорити про наявність протилежних характеристик, притаманних реформаторській еліті:

1) протистояння різним політичним силам, які виступають проти здійснення структурно-змістовних перетворень політичної системи;

2) орієнтація на певний рівень консолідації суспільства з метою конкретизації існуючих протиріч та скерування суспільних ресурсів на прискорення процесу їх вирішення;

3) наявність високого рівня професіоналізму, що дозволяє чітко усвідомлювати необхідність конкретних змін, здійснювати вибір необхідних політичних технологій для здійснення модернізаційно-перетворюючої діяльності та прогнозування її наслідків;

4) постійний пошук балансу між соціально-економічною рівністю, що вимагає концентрації влади та політичним рівністю, що потребує розподілу владних повноважень.

Виходячи з цього, можна виокремити дві стратегії діяльності реформаторської еліти. Перша з них – стратегія бліц-кригу, орієнтована на постановку конкретних цілей та завдань і швидке запускання процесу їх реалізації. В свою чергу фабіанська стратегія направлена на чітке ранжування реформ і поступове втілення їх на практиці. Успішний досвід модернізації конкретних політичних систем був обумовлений поєднанням фабіанської стратегії та тактики бліц-кригу. Політичні лідери-реформатори акцентували увагу на найбільш актуальних проблемах суспільно-політичного розвитку, поступово реалізовували конкретні реформи, знімаючи тим самим проблему з повістки дня, не допускаючи активізації діяльності опонентів та зростання соціальної напруги у суспільстві. Це виступає свідченням високого рівня професіоналізму реформаторської еліти [3, с. 342–346].

С. Хантінгтон розвиває думку, що основою успіху модернізації виступає процес формування політичних інститутів, основною метою яких є залучення провідних верств громадськості, що володіють високим рівнем автономності та самостійності до здійснення необхідних перетворень. Вони можуть виступати засобом встановлення порядку, вирішення протиріч та формування авторитетних лідерів з метою досягнення відповідного рівня політичної стабільності. Складність та неоднорідність суспільства актуалізує потребу в ефективному управлінні з метою забезпечення політичного порядку. Водночас, жодна з домінуючих в суспільстві елітних груп не може забезпечити даний порядок, не будучи інституціалізованою. Інституціалізація виступає «процесом за допомогою якого організації та процедури набувають цінності та стабільності» [3, с. 32]. Він дозволяє структурувати та стандартизувати згідно правил і процедур діяльність політичної еліти, тим самим зробивши домінування однієї групи, сумісним зі згодою більшості суспільства. Виходячи з цього, інституціалізованість еліти виступає не тільки інструментом задоволення інтересів більшості та реалізації проектів модернізації, а й сприяє формуванню

високого рівня суспільного консенсусу. Отож, загальна успішність політичної модернізації пов'язується не тільки із здатністю еліти здійснити структурно-функціональні перетворення політичної системи, всіх сфер суспільної свідомості та життєдіяльності, але й з процесами раціоналізації та професіоналізації сфери політичного управління.

В цьому контексті, С. Хантінгтон акцентує увагу на необхідності дослідження корупції, що здатна досить динамічно розвиватися в політичних системах, які стали на шлях модернізації. Дана проблема є досить актуальною і для політичної системи України на всіх етапах її модернізації. Вчений виокремлює декілька аспектів виникнення даного явища. По-перше, процеси модернізації пов'язані із засвоєнням нових цінностей, норм, формуванням групової та національної ідентифікації. Відповідно, на певному етапі групи, які пройшли дану соціалізацію більш ефективно, формують нові цінності чи ідеали оцінювання явищ та процесів, тим самим надаючи традиційним формам взаємодії неприйнятному чи протизаконного характеру. За таких умов корупція виступає «... не стільки результатом відхилення від прийнятих норм, скільки відхиленням норми від прийнятих форм поведінки» [3, с. 76]. Це сприяє зниженню рівня легітимності існуючих стандартів, а конфлікт між традиційними та новими нормами створює можливості для діяльності, не враховуючи жодні з них. Корупція також передбачає існування відмінності між публічною роллю та приватним інтересом. Мається на увазі, що саме правляча політична еліта має чітко визначити власні обов'язки по відношенню до держави та власної сім'ї. Нормативне закріплення та визнання даного факту дає можливість визначити відповідну поведінку як непотизм та судити про наявність того чи іншого рівня корумпованості влади загалом. По-друге, модернізація відкриває нові джерела збагачення та можливості отримати владні повноваження. Виникнення нових груп інтересів, необхідність захисту цих інтересів активізує їх прагнення легалізувати представництво в органах влади. За таких умов корупція виступає «неформальним засобом асиміляції нових груп в політичній системі в умовах, коли сама система нездатна адаптуватися та запропонувати законні засоби досягнення даної мети» [3, с. 77]. По-третє, процеси модернізації пов'язані із внесенням змін до існуючої нормативної бази, перерозподілом владних повноважень та сфер впливу, а тому в будь-якому випадку групи інтересів, що займають менш вигідне становище стають потенційним джерелом корупції.

Боротьба з корупцією має розвиватися в двох напрямках: 1) помірковане послаблення певних норм поведінки, яким мають відповідати представники влади; 2) зміна самої поведінки можновладців стосовно відповідності та практичній реалізації окреслених норм. Відповідно, відбувається поступове сприйняття нових стандартів поведінки як основи політичного процесу в конкретній системі, підвищується рівень професіоналізму політики як сфери професійної діяльності, що відповідає загально визнаним стандартам, порушення яких передбачає застосування відповідних санкцій. Саме це виступає критерієм переходу від модернізації до відповідного рівня модернізованості політичної системи.

Отже, С. Хантінгтон зробив значний внесок у розвиток процедурного підходу в дослідженні ролі еліт в процесах політичної модернізації. Він одним із перших науковців акцентував необхідність дослідження еліти як політичного інституту, що в силу свого структурно-функціонального та ресурсного потенціалу здатен ініціювати та реалізовувати на практиці модернізаційні проекти. Успішність політико-модернізаційної діяльності дозволяє формувати високий рівень суспільного консенсусу та забезпечувати стабільність функціонування політичної системи.

Вченим були виділені конкретні моделі поведінки еліти в процесах модернізації та проаналізовані форми її практичної діяльності. Порівняльний аналіз даних форм дозволив Хантінгтону визначити основні способи діяльності революційної та реформаторської еліти. Саме остання, на його думку, характеризується відповідним рівнем інституалізованості, що проявляється в усвідомленні необхідності змін, високому рівні професіоналізму при цілепокладанні, виборі технологій модернізаційно-перетворюючої діяльності, прогнозуванні можливих її наслідків.

Не залишилася поза увагою Хантінгтона проблема корупції, що розвивається в політичних системах в умовах модернізації. Визначивши причини появи та розвитку даного явища, він вказав на провідну роль еліти як політичного інституту у визначенні легітимних правил поведінки та стандартів діяльності в сфері політичного управління, усвідомленні політичної відповідальності за наслідки їх реалізації, а також застосування санкцій у разі їх порушення.

Список використаних джерел

1. Мельвиль А. Опыт теоретико-методологического синтеза структурного и процедурного подходов к демократическим транзитам / А. Мельвиль // Полис. – 1998. – №2. – С.6–39.
2. Проблеми модернізації політичних систем сучасності: [монографія] / М. І. Пановкер. авт. кол. [За ред. М. М. Герасіної, О. Г. Данильяна]. – Х.: Право, 2008. – 320 с.
3. Хантінгтон С. Политический порядок в меняющихся обществах / С. Хантінгтон. – М.: Прогресс-Традиция, 2004. – 480 с.
4. Хантінгтон С. Столкновение цивилизаций / С. Хантінгтон. – М.: ООО «Издательство АСТ», 2003. – 603 с.

References

1. Mel'vil' A. Opyt teoretiko-metodologicheskogo sinteza strukturnogo i procedurnogo podhodov k demokraticeskim tranzitam / A. Mel'vil' // Polis. – 1998. – №2. – S.6–39.
2. Problemy modernizacii' politychnyh system suchasnosti: [monografija] / M. I. Panovker. avt. kol. [Za red. M. M. Gerasinoj', O. G. Danyl'jana]. – H.: Pravo, 2008. – 320 s.
3. Hantington S. Politicheskij porjadok v menjajushihhsja obshhestvah / S. Hantington. – M.: Progress-Tradicija, 2004. – 480 s.
4. Hantington S. Stolknoenie civilizacij / S. Hantington. – M.: OOO «Izdatel'stvo AST», 2003. – 603 s.

Khorishko L. S., PhD in political science, associate professor of Politology Department, Zaporizhzhya national university (Ukraine, Zaporizhzhya), liliia_khorishko@ukr.net

The political elite as the subject of modernization of political system in the S. Huntington's concept

The main purpose of this study is an analysis of the role of political elite as the subject of modernization of political system in the S. Huntington's concept. S. Huntington made a significant contribution to the procedural approach for studying the role of elites in the process of political modernization, emphasizing the need to study the elite as a political institution. This institute because of its structural and functional and resource potential is able to initiate and implement in practice the modernization projects. The success of political and modernization activity allows to create a high level of social consensus and to ensure the stability of the political system.

The scientist identified the specific models of the behavior of the elite in the processes of modernization and analyzed forms of its practical activities. Comparative analysis of forms made it possible to determine the basic methods of activities of revolutionary and reformist's elite. It is characterized by the appropriate level

of institutionalism, manifested in recognizing the need for changes, high level of professionalism in the goal-setting, choice of technology modernization, transforming activity, predicting its possible consequences.

Keywords: political elite, political system, political modernization, political institute.

* * *

УДК 324+342.8

Чупрін Р. В.,
кандидат політичних наук, доцент,
кафедри політичних наук, Чорноморський
національний університет ім. Петра Могили
(Україна, Миколаїв), amor@sport.com.ua

НЕТИПОВІ ВИПАДКИ КОНТАМІНАЦІЇ В СУЧАСНИХ ВИБОРЧИХ СИСТЕМАХ

Автор піднімає питання неповного охоплення традиційними типологіями змішаних виборчих систем варіантів контамінації (змішування), які зустрічаються у світовій практиці парламентських виборів. Для виявлення нетипових випадків, неврахованих у існуючих типологіях, аналізується база даних PARLINE Міжпарламентського союзу. Проведений автором аналіз дозволяє виявити п'ять нетипових варіантів змішування: використання різних типів виборчих бюлетенів у різних раундах голосування; використання різних типів виборчих систем на різних стадіях повного електорального циклу; змішування виборів до декількох представницьких органів або на декілька посад; змішування виборчих формул, яке може мати місце в залежності від стратегії голосування виборців; змішування виборчих формул, яке може мати місце в залежності від результатів голосування виборців. Описані випадки пропонуються взяти до уваги при подальшому уточненні класифікації змішаних виборчих систем.

Ключові слова: виборча система, змішана виборча система, класифікація виборчих систем, вибори.

Обставини появи даної публікації вимагають певного попереднього пояснення. Автор, заглибившись ще у 2014 році у дослідження гібридних виборчих систем, не міг не звернутися в ході розробки їх класифікації до розгляду споріднених з ними змішаних виборчих систем, зокрема, і зважаючи на практичне значення для вдосконалення вітчизняної виборчої системи, яке може мати вивчення питання оптимального співвідношення між складовими змішаної виборчої системи.

Втім, якщо обрахунок співвідношення між складовими гібридної виборчої системи не становив практичної складності, то для змішаних виборчих систем це виявилось серйозною проблемою в силу невизначеності критеріїв, які без сумнівів могли б дозволити зарахувати систему до числа змішаних.

Це спонукало автора до проведення дослідження, яке має на меті на основі аналізу виборчих систем, що застосовуються в світі для проведення парламентських виборів, визначити нетипові випадки контамінації (змішування) у виборчих системах, що дозволило б в майбутньому виробити більш повну узагальнену класифікацію змішаних виборчих систем та уточнити саме розуміння категорії «змішана виборча система».

Теоретичне дослідження змішаних виборчих систем в політичній науці розпочалося відносно нещодавно – близько 30 років тому. Брак спеціалізованих досліджень в даній царині відчувається і досі. Найбільш актуальними щодо питання виокремлення різновидів змішування у виборчих системах залишаються фундаментальна робота М. Шугерта та М. Уоттенберга [1], розділ за авторством А. Бле і Л. Массікотта у другому виданні «Порівняння демократій» [2] та спільне дослідження Ф. Феррари, Е. Херрона та М. Нішикави [3]. Важливою для уточнення класифікації змішаних виборчих систем можна вважати і роботу, яку провели

Е. Рейнольдс, Б. Рейлі та Е. Елліса [4]. Вітчизняні автори здебільшого звертаються при дослідженні змішаної виборчої системи до вивчення українського досвіду, залишаючи питання класифікації можливих варіантів змішувань переважно поза увагою. Серед спеціалізованих публікацій тут слід відзначити статтю О. Павлюк [5], яка розглядає, втім, традиційні а не атипові випадки контамінації (змішування). Особливо важливою для даного дослідження автор вважає базу даних PARLINE, опубліковану і регулярно оновлювану Міжпарламентським Союзом [6]. Зазначена база даних дозволила в ході даного дослідження оперувати відомостями щодо виборчих систем, які використовуються при формуванні 271 палати парламенту у 193 країнах світу.

Для виконання поставленої мети автор вдався до аналізу регулярно оновлюваної бази даних PARLINE Міжпарламентського Союзу – і вже попередні результати дослідження дозволили виявити одразу декілька виборчих систем, які не вписуються у традиційні класифікації та можуть становити значний науковий інтерес.

Слід зазначити, що автор цілковито розуміє, що описані в даній статті системи неможна вважати типовими, а тому може виникнути бажання залишити ці випадки без розгляду як винятки. Більше того, в західній політичній думці при побудові подібного роду узагальнень та класифікацій склалася звичка оперувати даними, що стосуються усталених демократій [1]. Автор не може погодитися з обома застереженнями. В цьому контексті він пропонує згадати ставлення наукової спільноти до самих змішаних виборчих систем загалом, яке панувало до 90-х років ХХ ст. Як писав А. Бле у 1988 р., завершуючи свій аналіз існуючих виборчих формул, «нарешті, слід зазначити, що фактично існуючі виборчі системи можуть бути сумішшю систем. Цей факт приводить деяких авторів до згадування «змішаних» систем. Але суміш – це є суміш, і єдиний спосіб ідентифікувати її – звернутися до її базових компонентів» [7, с. 106]. Не варто нагадувати, що вже в найближче десятиліття по тому змішані виборчі системи перетворилися з тимчасових винятків на розповсюджене в світі виборчих систем явище.

Виходячи з цього, автор і пропонує не уникати нетипових випадків, а придивитися до них більш уважно. При цьому автор свідомо уникає в межах даного дослідження однозначного приписування таких випадків до тих чи інших визнаних типів виборчих систем, оскільки це має бути приводом для окремої публікації. Виходячи саме з цих міркувань, автор в даному тексті попередньо веде мову про «змішування» різних складових у одній виборчій системі, а не про віднесення таких систем однозначно до змішаного типу. Натомість, автор не обмежується трьома класичними критеріями для виявлення змішування, які визнані в теорії виборчих систем як основоположні для їх класифікації: виборчою формулою, магнітудою та способом формування виборчих округів, структурою виборчого бюлетеня та механікою голосування [7, с. 103]. Тут автор розвиває ідеї А. Бле та Л. Массікотта [2, с. 54], які одними з перших спробували розширити межі традиційної класифікації, врахувавши просторові (територіальні) характеристики змішування. Пізніше Е. Рейнольдс